

Ο ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΙΧΑΣΜΟΣ

- Παιδιά, να σας πω ένα αίνιγμα;
- Λέγε.
- Τι σχέση έχει ο Λάζαρος με τη Βουλή;
- Καμία.
- Για τη Βουλή των Λαζάρων έχετε ακούσει;
- Όχι.
- Ήταν η Βουλή των Βενιζελικών, που κάθε τόσο κέρδιζε τις εκλογές κι ο βασιλιάς τους ανάγκαζε να παραιτηθούν.
- Και τελικά τι έγινε;
- Διάφορα. Πέρασα χθες από το Ίδρυμα Ερευνών και Μελετών Ελευθέριος Βενιζέλος. Δουλεύει ο θεός μου εκεί. Α! Να 'τος, έρχεται.
- Παιδιά, από δω ο θεός Μιχάλης. Είναι ερευνητής και της εποχής του Βενιζέλου.
- Γεια σας, παιδιά!
- Τους έλεγα, θείε, για τη Βουλή των Λαζάρων.
- Α! Μάλιστα. Ακούστε.

Εκείνη την εποχή ο Ελευθέριος Βενιζέλος ως πρωθυπουργός της Ελλάδας, διαφώνησε με τον βασιλιά Κωνσταντίνο. Η αιτία ήταν η στάση που θα έπρεπε να κρατήσει η Ελλάδα στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Ο Βενιζέλος συμπαθούσε την Αγγλία και τη Γαλλία. Οι δύο αυτές χώρες, μαζί με τη Ρωσία, αποτελούσαν τις δυνάμεις της Αντάντ. Ο Βενιζέλος πίστευε ότι αυτές θα κέρδιζαν τον πόλεμο. Άρα, αν η Ελλάδα ήταν μαζί τους, θα μπορούσε να πάρει τα εδάφη που ήθελε. Ο Κωνσταντίνος ήταν παντρεμένος με την αδερφή του Κάιζερ της Γερμανίας Γουλιέλμου Β΄. Πίστευε, λοιπόν, το αντίθετο. Σύμφωνα με την άποψή του, οι Κεντρικές Δυνάμεις, δηλαδή η Γερμανία και η Αυστροουγγαρία, θα βοηθούσαν περισσότερο τη χώρα. Έτσι ο βασιλιάς δεν ήθελε να μπει η Ελλάδα στον πόλεμο. Επειδή οι δύο άντρες δεν συμφώνησαν, ο Βενιζέλος αναγκάστηκε να παραιτηθεί το 1915.

Ο Ελευθέριος Βενιζέλος.

Ο βασιλιάς Κωνσταντίνος.

- Σας έφερα και κάποια βιβλία. Για διαβάστε αυτό το κείμενο.
- Νομίζω ότι εύκολα μπορείτε να καταλάβετε, αν αυτοί οι λόγοι, που προέβαλε ο βασιλιάς για να μην συμμετέχει η Ελλάδα στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, ήταν πραγματικοί. Κατά τη γνώμη σας, ο Βενιζέλος ή ο βασιλιάς ενδιαφερόταν περισσότερο για τα συμφέροντα της χώρας;

Ο Βενιζέλος προσπαθεί να πείσει τον βασιλιά

Α΄ υπόμνημα του Ελευθερίου Βενιζέλου προς τον βασιλιά Κωνσταντίνο (11/24 Ιανουαρίου 1915).

...Η Ελλάδα τίθεται πάλιν ενώπιον μιας των κρισιμωτάτων περιστάσεων της εθνικής αυτής ιστορίας. Μέχρι σήμερα η πολιτική ημών συνίστατο εις διατήρησιν της ουδετερότητος...

Αλλ' ήδη καλούμεθα να μετάσχωμε* του πολέμου... επ' ανταλλάγμασι, τα οποία πραγματοποιούμενα, θα δημιουργήσωσι μια Ελλάδα μεγάλην και ισχυράν...

Προς επιτυχίαν των μεγάλων τούτων ανταλλαγμάτων πρόκειται βεβαίως να αντιμετωπισθώσι και μεγάλοι κίνδυνοι. Αλλά μετά μακράν και βαθείαν μελέτη του ζητήματος καταλήγω εις την γνώμην ότι τους κινδύνους τούτους οφείλωμεν να αντιμετωπίσωμεν. Εάν επιτρέψωμεν να συντριβεί σήμερα η Σερβία υπό της νέας αυстроγερμανικής εισβολής καμμία δεν υπάρχει ασφάλεια ότι τα αυстроγερμανικά στρατεύματα θα σταματήσωσι προ των μακεδονικών συνόρων μας και δεν θα ελκυσθώσι* φυσικώς όπως κατέλθωσι* μέχρι Θεσσαλονίκης...

Ένεκα των λόγων τούτων, συμπεραίνων, κρίνω απολύτως επιβεβλημένην την υπό τους ανωτέρω όρους μετοχήν ημών εις τον αγώνα... Και αν ακόμη απευτυχάνομεν, θα είχομεν ήσυχον την συνείδησιν, ότι ηγωνίσθημεν και υπέρ της διασώσεως των εν δουλεία εισέτι* ομογενών μας, οίτινες* τον έσχατον διατρέχουσι κίνδυνον, και υπέρ των γενικότερων συμφερόντων της ανθρωπότητος και της ανεξαρτησίας των μικρών λαών, ην θα διακινδυνεύση ανεπανορθώτως η γερμανοτουρκική επικράτησις.

*μετάσχωμεν=συμμετέχουμε.

*ελκυσθώσι = επιθυμίσουν.

*κατέλθωσι = να κατέβουν.

*εισέτι = ακόμη.

*οίτινες = οι οποίοι.

Β. Σκουλάτου, κ.ά., *Ιστορία Νεότερη και Σύγχρονη*, τεύχος Β΄, Γ΄ Ενιαίου Λυκείου, σ. 75, Ο.Ε.Δ.Β., Αθήνα 2002.

«Ανάθημα» κατά του Ελευθερίου Βενιζέλου.

Όταν ξανάγιναν εκλογές οι Φιλελεύθεροι, οι οπαδοί του Βενιζέλου, κέρδισαν. Ο Βενιζέλος έγινε πάλι πρωθυπουργός. Τότε πίστεψε ότι μπορούσε πλέον να πάει με την Αντάντ. Ο βασιλιάς όμως αρνήθηκε. Έτσι ο Βενιζέλος αναγκάστηκε πάλι να παραιτηθεί. Ένα μεγάλο χάσμα είχε πια δημιουργηθεί μεταξύ των δύο αντρών.

-Γνωρίζετε πώς ψηφίζουν και εκλέγουν κυβέρνηση στη χώρα που ζείτε;

Ο Βενιζέλος από τη μια ήθελε να κατακτήσει περιοχές, όπου υπήρχαν ελληνικοί πληθυσμοί, αλλά δεν ανήκαν στην Ελλάδα. Ο βασιλιάς και οι οπαδοί του, από την άλλη πλευρά, ήταν αντίθετοι με αυτή την πολιτική. Ταυτόχρονα, ανησυχούσαν για τον εκσυγχρονισμό και τις μεταρρυθμίσεις, που προωθούσε ο Βενιζέλος. Δεν επιθυμούσαν καμιά αλλαγή. Στις εκλογές που έγιναν το Δεκέμβριο του 1915, οι Βενιζελικοί δεν πήραν μέρος.

Οι Βούλγαροι μπήκαν στη Μακεδονία, τον Αύγουστο του 1916. Ο Βενιζέλος προσπαθούσε να πείσει τον Κωνσταντίνο να μπει η Ελλάδα στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Ο συμμαχικός στρατός είχε ήδη φτάσει στη Θεσσαλονίκη. Ο Κωνσταντίνος δεν συμφωνούσε. Η σύγκρουση αυτή μεταφέρθηκε και στον λαό. Όσοι δεν ήθελαν πόλεμο πήραν το μέρος του βασιλιά. Οι υπόλοιποι πήραν το μέρος του Βενιζέλου. Στη Θεσσαλονίκη ο Βενιζέλος εγκατέστησε μια προσωρινή κυβέρνηση, μετά το Κίνημα της Εθνικής Άμυνας.

-Να σε διακόψω μια στιγμή, Μιχάλη;

-Ναι, Αλεξάνδρα.

-Εγώ δεν είχα γεννηθεί εκείνο τον καιρό.

Όμως, αργότερα, κάθε φορά που άκουγα τους μεγαλύτερους να μιλούν γι' αυτά, μου έδιναν την εντύπωση ότι μιλούσαν για εμφύλιο.

-Η κατάσταση δεν ήταν απλή. Υπήρξαν και άνθρωποι που έχασαν τη ζωή τους μέσα σ' αυτήν τη διαμάχη, τον Διχασμό, όπως τον έλεγαν. Σίγουρα η Ελλάδα είχε μοιραστεί στα δύο. Όποιος δεν ανήκε στη μια πλευρά θεωρούσαν οπωσδήποτε ότι ήταν με την άλλη. Έμοιαζε σα να μην υπήρχε τρίτος δρόμος. Δείτε αυτόν το χάρτη που δείχνει πώς είχε μοιραστεί η Ελλάδα:

Ο Ελευθέριος Βενιζέλος και ο Παύλος Κουντουριώτης.

Η γεωγραφία του Εθνικού Διχασμού

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Φιλοβασιλικές περιοχές, Ιούνιος 1917
- Περιοχές πιστές στον Βενιζέλο, Σεπτέμβριος 1916
- Περιοχές που καταλήφθηκαν από Βενιζελικούς ή από τους συμμάχους της Αντάντ, Σεπτέμβριος 1916 – Ιούνιος 1917
- Περιοχές υπό βουλγαρική – και γερμανική – κατοχή

domique. — La première poignée de main du général Serrail à M. Venizelos

Αφιξη του Βενιζέλου στη Θεσσαλονίκη και υποδοχή του από τον ανώτερο διοικητή των Συμμαχικών Δυνάμεων στρατηγό Μωρίς Σαρράιγ.

Έτσι μέσα στην Ελλάδα δημιουργήθηκαν δύο ξεχωριστές ομάδες, δύο κράτη, το γερμανόφιλο «κράτος» των Αθηνών και το «κράτος» της Θεσσαλονίκης.

Αρχικά οι συμμαχικές δυνάμεις της Αντάντ αποφάσισαν να μη βοηθήσουν την προσωρινή κυβέρνηση του Βενιζέλου. Όμως, μετά από μικρό χρονικό διάστημα, οι διαθέσεις τους άλλαξαν. Πρώτη η Γαλλία ενθάρρυνε την προσωρινή κυβέρνηση να επεκτείνει την κυριαρχία της στα νησιά του Ιονίου, αλλά και στη Θεσσαλία. Η Θεσσαλία παρήγαγε σιτάρι που μπορούσε να θρέψει τη μισή Ελλάδα. Έπρεπε όμως η γη να έρθει στα χέρια της κυβέρνησης. Μέχρι τότε ανήκε στα χέρια των τσιφλικιάδων. Έτσι, η προσωρινή κυβέρνηση εξέδωσε πέντε νομοθετικά διατάγματα. Αυτά πρόβλεπαν την αποκατάσταση όλων των αγροτών, είτε με την αξιοποίηση των δημόσιων κτημάτων, είτε με την αναγκαστική απαλλοτρίωση ιδιωτικών κτημάτων.

Ο Βενιζέλος παραδίδει την ελληνική σημαία στον διοικητή της μεραρχίας Σερρών, πριν ξεκινήσει για το μέτωπο της Μακεδονίας.

Εκτός από την αγροτική μεταρρύθμιση, έγινε και η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση.

Με νομοθετικό διάταγμα, η προσωρινή κυβέρνηση καθιέρωνε τη δημοτική γλώσσα στα αναγνωστικά του δημοτικού σχολείου. Η πρωτοβουλία ανήκε στον Δημήτρη Γληνό.

Όταν οι σύμμαχοι έδωξαν τον Κωνσταντίνο, το 1917, τα δυο κράτη ενώθηκαν ξανά και η κυβέρνηση του Βενιζέλου επέστρεψε στην Αθήνα. Οι Φιλελεύθεροι κυβερνούσαν μέχρι το 1920. Έδωξαν από παντού τους οπαδούς του βασιλιά. Έκαναν αλλαγές για το καλό του λαού, που ήθελαν να τον πάρουν με το μέρος τους, ώστε η Ελλάδα να μπει στον πόλεμο. Ο Βενιζέλος είχε, βέβαια, επιτυχίες στην εξωτερική πολιτική. Αλλά ο λαός μέσα στη χώρα δεν ήταν ευχαριστημένος. Δεν ήθελε τον πόλεμο και όταν ο Βενιζέλος αποφάσισε να στείλει στρατό στη Μικρά Ασία το 1919, δεν ήταν όλοι σύμφωνοι. Το 1920 υπογράφηκε η Συνθήκη των Σεβρών. Ήταν επιτυχία του Βενιζέλου. Οι Βασιλικοί, όμως, προσπάθησαν να τον δολοφονήσουν στο Παρίσι. Οι οπαδοί του, για αντίποινα, σκότωσαν στην Αθήνα τον Ίωνα Δραγούμη. Στις εκλογές του 1920 κέρδισαν οι Αντιβενιζελικοί. Τότε ο βασιλιάς Κωνσταντίνος επέστρεψε στην Ελλάδα και άρχισαν οι διώξεις των Βενιζελικών. Ακολούθησε η Μικρασιατική Καταστροφή. Έγινε το στρατιωτικό κίνημα του Πλαστήρα.

-Μέτρησες πόσες φορές οι Βενιζελικοί ήρθαν κι έφυγαν από την εξουσία; Σαν τον Λάζαρο που πέθανε κι αναστήθηκε. Γι' αυτό ονομάστηκε Βουλή των Λαζάρων.

Εξορίστηκε ο βασιλιάς Κωνσταντίνος και οι Βενιζελικοί ήρθαν πάλι στην εξουσία. Αν και η σύγκρουση ξεκίνησε από την εξουσία, παρέσυρε τελικά ολόκληρο τον ελληνικό λαό. Οι δύο αντίπαλοι εξυπηρετούσαν διαφορετικά κοινωνικά συμφέροντα. Οι Φιλελεύθεροι υπόσχονταν ότι θα μοιράσουν τα μεγάλα κτήματα σ' αυτούς που δεν είχαν. Οι Βασιλικοί πήγαν με το μέρος των γαιοκτημόνων. Ο Βενιζέλος έδωσε ακόμη κάποια δικαιώματα στους εργάτες, ενώ οι Βασιλικοί δεν συμφωνούσαν μ' αυτό.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Διαβάστε το βιβλίο του Ζαχαρία Πανατωνίου, τα *Ψηλά Βουνά*, Εστία, Αθήνα 1918.

Να δείτε, αν θέλετε, την ταινία του Βασίλη Μάρου, *Ελευθέριος Βενιζέλιος* και συζητήστε την.

Παρατηρήστε αυτές τις φωτογραφίες. Πώς ντύνονταν οι άνθρωποι και τι συνήθειες είχαν στις αρχές του 20ού αιώνα;

Η μόδα στις αρχές του 20ού αιώνα.

